

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กที่ถูกทารุณกรรม

ผลต่อด้านกาย จิต สังคมของเด็ก

1. กลุ่มอาการในระยะวิกฤต เช่น กลัว วิดกกังวล ในบางรายมีอาการทางกายเช่น ปวดท้อง ปวดศีรษะ อาเจียน ปัสสาวะบ่อย ใจเต้นแรง หน้าแดงหรือซีด หายใจเร็ว หายใจไม่อิ่ม เจ็บหน้าอก ตกใจง่าย มีความโกรธ ความเครียด อาการทุกข์ทรมานใจ (Trauma) ซึมเศร้ามีอาการแสดงได้แก่ ทำทางเสียใจ เจ็บซา อารมณ์หงุดหงิด ร้องไห้บ่อย ปฏิเสธอาหาร เลี้ยงไม่โต เบื่ออาหาร หรือ กินมากขึ้น น้ำหนักลด หรือ เพิ่มขึ้น นอนไม่หลับ หรือ หลับมาก ไม่มีสนใจกิจวัตรประจำวัน และสิ่งแวดล้อม อ่อนเพลียง่าย ไม่มีแรง แยกตัวออกจากกลุ่ม (Isolation) รู้สึกหมดหวัง ไม่มีทางออก ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตัวเองได้ รู้สึกไม่มีใครรัก ไร้ค่า รู้สึกผิดอย่างมาก ความคิด การเคลื่อนไหวช้าลง ในเด็กพบช่นมากขึ้น สมาธิลดลง ตัดสินใจลำบาก ทำร้ายตัวเอง มีความคิดอยากตาย หรืออยากฆ่าตัวตาย

2. กลุ่มอาการในเรื่องของ Self ได้แก่ มีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางลบ มีความยอมรับนับถือตนเองต่ำ (Low self esteem) ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (Lacking of self confidence) การขาดรักมีอาการแสดงเช่นเรียกร้องความสนใจอย่างมาก ในรูปแบบต่างๆ ต่อต้านบุคคลเฉพาะที่เด็ก

มีความผูกพันเป็นพิเศษ การเข้าหาคนง่ายเกินไป หรือสนิทสนมคลุกคลีกับคนแปลกหน้า เหมือนคุ้นเคยกันมานาน ขาดความมั่นคงในจิตใจ (insecure) หวาดระแวงว่าผู้อื่นคิดร้าย (Paranoid) ภาวะรู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ (Powerlessness) มีมลทิน (Stigmatization) เรียกร้องความสนใจ (Attention seeking)

3. กลุ่มอาการความผิดปกติทางอารมณ์ ภาวะถดถอยทางจิตใจ (Withdrawal) ปราศจากความหวังในการพัฒนาชีวิตของตน (Hopelessness) อารมณ์แปรปรวน (Mood disorder) ก้าวร้าว (Aggressiveness)

4. กลุ่มอาการผิดปกติทางเพศ ได้แก่ ยั่วยวนทางเพศ เสพติดทางเพศ ล่วงเกินทางเพศต่อผู้อื่น (Sex offender) ซ้ำเติมตนเอง (Victimization)

5. กระบวนการคิดผิดปกติ (Cognitive disorder) ไม่สามารถคิดเป็นเหตุเป็นผล ไม่สามารถใช้หรือยอมรับเหตุผล ไม่สามารถเข้าใจกฎแห่งเหตุและผล เพื่อฝัน มีกระบวนการทางความคิดที่แตกต่างจากบรรทัดฐานทางสังคม ททรยศ (Betrayal) ก่อความเดือดร้อน หรือสร้างปัญหาให้แก่บุคคลที่ตนรักผูกพัน โดยมีความรู้สึกที่ถูกทรยศ

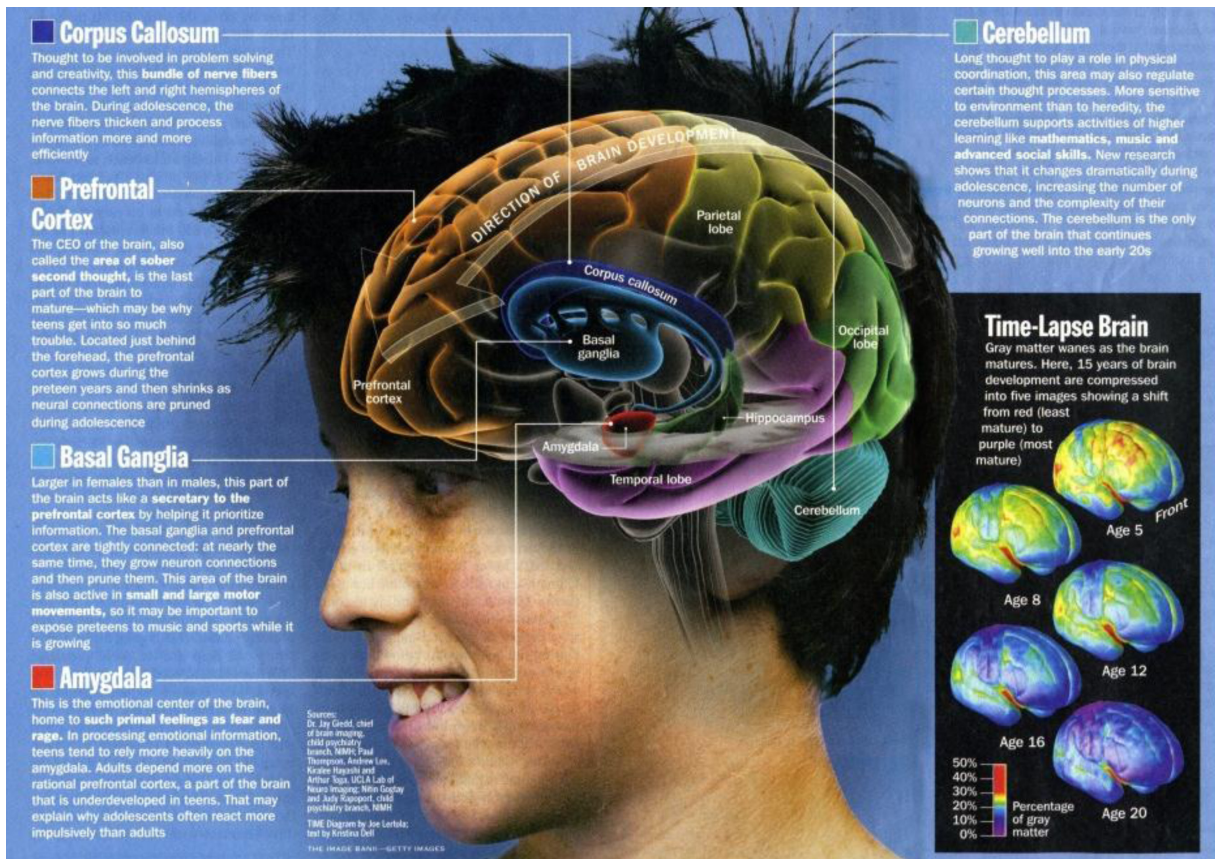
หลอกลวง พฤติกรรมแสดงอาการต่อต้านสังคม (Anti-social) กระทำการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา จารีต ประเพณี ศีลธรรม หรือกฎหมายโดยไม่รู้สึกลึกซึ้ง หนีออกจากบ้าน หนีเที่ยว โกหก ก้าวร้าว ใช้สารเสพติด ทำร้ายคนอื่น รังแกสัตว์ บุคลิกภาพผิดปกติ (Personality disorder) มีบุคลิกภาพหลายแบบที่เป็นปัญหาให้แก่ตนเองและผู้เกี่ยวข้อง ขาดหรือมีสติสัมปชัญญะ (Consciousness) น้อย ขาดสมาธิ เหม่อลอย ทำให้การสื่อสารกับผู้อื่นไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อ

6. ปัญหาด้านครอบครัว เช่น พ่อแม่ตามมารบกว่นการดำเนินการช่วยเหลือ หรือขาดการกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก

7. ปัญหาทางร่างกาย ได้แก่ ขาดสารอาหาร ทำให้มีผลต่อระดับสติปัญญาและการพัฒนาสมอง พัฒนาการล่าช้า มีอาการบาดเจ็บทางกาย

8. กรณีเด็กตั้งครมภ์ ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่างๆ ได้แก่ ปัญหาทางสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตและอารมณ์ การทำแท้ง การสูญเสียอนาคต เนื่องจากต้องออกจากการศึกษาหรือการทำงาน และปัญหาอื่นๆ ทางสังคม เช่น การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก เป็นต้น

ผลต่อสมองของเด็ก

มีงานวิจัยจำนวนมากพบว่า ถ้าเด็กถูกทารุณกรรมในช่วงเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงไม่เกิน 2 ปี จะมีผลต่อสมองอย่างร้ายแรงเพราะจะไปทำลายโครงสร้างของการพัฒนาสมองอย่างทั่วด้าน ทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กกลุ่มนี้ที่ตามมา ได้แก่

- กระบวนการเรียนรู้หรือความสามารถในการเรียนรู้มีปัญหา ทำให้การจัดการศึกษาให้เด็กเหล่านั้นกระทำได้อย่าง

สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือสมองส่วนที่เรียกว่า Prefrontal ส่วนหน้าผาก ซึ่งทำหน้าที่ Executive function หน้าที่ในการตรองสิ่งกระตุ้นว่าอะไรที่ควรจะทำหรือไม่ควรทำ จดลำดับความคิด วางแผนพฤติกรรม ว่าอะไรควรทำก่อนทำหลัง อะไรควรจะทำเลือกสนใจไม่สนใจ และสิ่งที่สำคัญว่านั่นคือการรู้จักยับยั้งระงับพฤติกรรม มิให้หุนหันพลันแล่น ถ้าสมองส่วนนี้เสีย มีสิ่งเร้าเพียงเล็กน้อย เด็กก็แสดงออกแบบระเบิดตูมตาม (วิจิตราน บุญสิทธิ, 2552)

นอกจากนั้นสมองที่มีผลมากๆ คือ Amygdala จะอยู่ในส่วนข้างในของสมอง เป็นสมองที่ตอบสนองต่อความเครียดทำหน้าที่จำแนกแยกแยะอารมณ์หรือสัญญา(จำได้หมายรู้แล้วเกิดการปรุงแต่งทางอารมณ์ว่าพอใจไม่พอใจถูกใจหรือไม่ถูกใจหรือเฉยๆ) เมื่อมีความเครียดเข้ามา Amygdala จะเป็นส่วนที่บอกว่าจะต้องตอบสนองว่าจะสู้ หรือจะถอย หรือจะหนีหรือจะอยู่เฉยๆ พบว่า Amygdala มีความเชื่อมโยงต่อ Prefrontal cortex เด็กที่มีความเครียดอยู่เรื่อยๆ ก็จะทำให้ Prefrontal cortex ทำงานไม่ดีไปด้วย (วิจิตรณ บุญสิทธิ, 2552)

ส่วนหนึ่งของ Amygdala จะไปต่อกับ Thalamus เป็นส่วนที่เรียกว่า social intelligent หมายถึงการแปลความหมายทักษะทางสังคม เด็กที่ถูกทารุณกรรมสมองส่วนนี้เสียหายทำให้เขาอ่านสื่อทางสังคมเพี้ยนไป เช่น คนเราเวลาจะตอบสนองอะไร ขึ้นกับการที่เรามองคนอื่นว่าจะทำดีหรือไม่ดีกับเรา ถ้ามีเหตุการณ์ชัดเจน เช่น คนมาชกหน้าเรา เราจะรู้ว่าเขาทำไม่ดีกับเราแน่ๆ ใครพูดตู่ๆ กับเรา เราจะรู้ แต่สิ่งเร้าหรือหัวขอกกลางๆ เราต้องใช้ความคิด เช่น มองหน้าเฉยๆ นี้เราไม่รู้ว่าดีหรือไม่ดีกับเรา แต่เราแค่พูดแนะกับเขาว่า “หนูควรไปอาบน้ำได้แล้ว” เด็กไม่รู้ว่าผู้พูดปรารถนาดีหรือร้ายจึงต้องใช้กระบวนการคิด คือใช้การแปลความหมายทักษะ

ทางสังคม(social intelligent) ทั้งนี้เด็กต้องนำความจำถาวรที่เคยฝังใจเกี่ยวกับเรื่องนี้มาวิเคราะห์ว่าเป็นอย่างไร ถ้า social intelligent ไม่ดี เขาก็จะไม่มีสมาธิ ใจความเชื่อมั่นเด็กที่ถูกทารุณกรรมความไวใจคนดูแลไม่ได้อยู่แล้ว และยังแปลความหมายสื่อออกมายังผิดพลาดอีก ผลที่ตามมาคือเด็กมักแสดงพฤติกรรมด้นลบ (วิจิตรณ บุญสิทธิ, 2552) สมองส่วนหนึ่งที่มีผลอีกก็คือ Temporal Lobe-Hippocampus ที่เป็นส่วนของความจำ เด็กเหล่านี้มีปัญหาเรื่องของความจำที่ควรจำไม่จำ ที่น่าจะลืมก็ไม่ลืม ยิ่งแยะยิ่งฝังลึกมาก (วิจิตรณ บุญสิทธิ, 2552) ทั้งนี้เพราะสมองส่วนนี้ทำหน้าที่เก็บความจำถาวรที่เกิดจากอารมณ์ฝังใจ

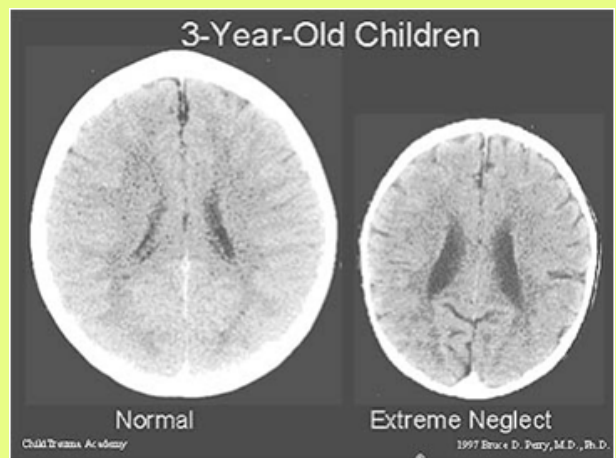
● **ภาวะความไม่มั่นคงทางด้านจิตใจ** ซึ่งเป็นผลมาจากถูกปล่อยปละละเลยทอดทิ้ง จนเกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจ ว่าหากมีปัญหาหรือมีภัย จะมีใครมาปกป้องคุ้มครองดูแลหรือไม่ โดยเขาไม่อาจยึดถือผู้ดูแลเป็นที่พึ่งได้นั่นเอง

● **ความสามารถในการฟื้นตัว (Resilience) ต่ำ** เมื่อมีภัยหรือภาวะวิกฤติหรือปัญหาที่เข้ามาเป็นผลโดยตรงจากถูกปล่อยปละละเลยทอดทิ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถูกปล่อยปละละเลยทางจิตใจ จนเกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจแล้วเกิดความอ่อนแอทางจิตใจ ขาดความหวังที่จะผ่านพ้นวิกฤติ

งานวิจัยของ Bremner และคณะ (1995) พบว่า สมองส่วนที่เรียกว่า hippocampus ซึ่งเป็นที่เก็บความจำทั้งดีและไม่ดี ในเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ทารุณกรรม ทำร้ายจิตใจ ล่วงเกินทางเพศ ส่งผลให้ปริมาตรของสมองส่วนนี้เล็กลง เราต้องดูว่าเขาเหลือสมองส่วนไหนที่จะช่วยทำให้สมองส่วนที่เสียไปทำงานได้ นั่นคือเราต้องเยียวยาสมองส่วนอารมณ์ ให้เขาสงบให้เกิดความสุข

พัฒนาการทางสมองของเด็กแต่ละวัย มีอัตราเร่งที่แตกต่างกันโดยเฉพาะสมองแต่ละส่วน สมองแบ่งออกเป็นสามส่วนเท่านี้ก็คือ สมองส่วนหลัง สมองส่วนกลาง

สมองส่วนหน้า ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน วุฒิภาวะของสมองจะพัฒนาเต็มที่เมื่ออายุ 20-25 ปี สำหรับเด็กวัยรุ่น วุฒิภาวะของสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่อยู่ในส่วนของ Limbic จะพัฒนาเต็มที่ก่อนสมองส่วนหน้า โดยเฉพาะ Amygdala เจริญเมื่ออายุ 13 ปี หากมีปัจจัยเร้าจะระงับอารมณ์ไม่อยู่ เด็กที่อายุ 10 ขวบ เด็ก ๗.5 – ๗.6 สมองจะเริ่มพัฒนาเร็ว ครูที่สอนเด็กวัยรุ่น จะสอนเนิบนาบไม่ได้ เราต้องสอนแบบสนุกสนาน เปิดสมองด้วยเพลง เกม แล้วใส่ความรู้ตาม หรือพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของเด็กให้มาก

** คัดลอกบางส่วนจากงานวิจัย การประเมินผลนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส : กลุ่มเด็กถูกละเมิดสิทธิ โดย นายสรรพลสิทธิ์ คุ่มพ้ประพันธ์ และนางสาวพวงค์ศรี ชันธิกุล มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เสนอต่อสภาการศึกษา พ.ศ.2553